

REGIONALNA DYREKCJA LASÓW PAŃSTWOWYCH
W TORUNIU

**PROGRAM edukacji leśnej społeczeństwa
w Nadleśnictwie Osie na lata 2017 – 2026**

Akceptuję:

NADLEŚNICZY
Nadleśnictwa Osie

Marek Sobczak

Zatwierdzam:

DYREKTOR

Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych
w Toruniu

inż. Janusz Kaczmarek

Spis treści:

- 1. Wprowadzenie. Podstawy prawne PROGRAMU**
- 2. Podsumowanie działalności edukacyjnej nadleśnictwa za okres miniony od 1.01.2007 r. – 31.12.2016 r.**
- 3. Ustalenia (Protokół z posiedzenia) KOMISJI programu edukacji leśnej społeczeństwa w Nadleśnictwie Osie**
- 4. Charakterystyka naturalnych walorów edukacyjnych nadleśnictwa.**
- 5. Obiekty edukacji leśnej nadleśnictwa.**
- 6. Obiekty edukacji przyrodniczej innych podmiotów znajdujące się na terenie nadleśnictwa.**
- 7. Partnerzy w edukacji leśnej społeczeństwa.**
- 8. Wydawnictwa edukacyjne o nadleśnictwie.**
- 9. Plany roczne działalności edukacyjnej.**
- 10. Sprawozdania roczne z działalności edukacyjnej.**

- 1. Wprowadzenie. Podstawy prawne.**

Edukacja leśna społeczeństwa jest jednym z zadań realizowanych przez Lasy Państwowe, wynikającym z założeń Polityki Leśnej Państwa i przyjętych „Kierunków rozwoju edukacji leśnej społeczeństwa w Lasach Państwowych”.

Stała i powszechna edukacja leśna ma na celu:

- upowszechnianie w społeczeństwie wiedzy o środowisku leśnym oraz o wielofunkcyjnej i zrównoważonej gospodarce leśnej;
- podnoszenie świadomości społeczeństwa w zakresie racjonalnego i odpowiedzialnego korzystania z wszystkich funkcji lasu;
- budowanie zaufania społecznego dla działalności zawodowej leśników.

Cele edukacji leśnej należy realizować w oparciu o następujące zagadnienia:

- budowa i funkcjonowanie ekosystemów leśnych
- produkcyjne i pozaprodukcyjne znaczenie lasu
- zagrożenia i ochrona lasów
- ochrona przyrody
- rola leśnika w gospodarowaniu zasobami przyrody

Zadania edukacji leśnej społeczeństwa sankcjonują dwa dokumenty:

„Polityka Leśna Państwa” (1997 r.) oraz Zarządzenie nr 57 Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych z 9 maja 2003 r. w sprawie wytycznych prowadzenia edukacji leśnej społeczeństwa w Lasach Państwowych (w tym załącznik pt. „Kierunki rozwoju edukacji leśnej społeczeństwa w Lasach Państwowych”), które - łącznie biorąc - wszechstronnie i wyczerpująco opisują zagadnienia edukacji leśnej prowadzonej przez Lasy Państwowe. W kontekście wymienionych dokumentów PROGRAM staje się niejako aktem wykonawczym, wprowadzającym do praktyki zawodowej leśników planowe działania edukacyjne.

Ponieważ PROGRAM jest tworzony w nadleśnictwie ważne jest, aby jego twórcy skupili swoją uwagę na zagadnieniach najistotniejszych z punktu widzenia Lasów Państwowych. Nie chodzi bowiem w naszej działalności edukacyjnej na wyręczeniu edukacji szkolnej, miejscowej szkoły, czy nauczyciela biologii.

„Program edukacji leśnej społeczeństwa w nadleśnictwie” określa zakres i zadania edukacji (leśnej społeczeństwa) realizowane na poziomie nadleśnictwa.

„Program” tworzony jest w nadleśnictwie, które później realizuje w praktyce wszystkie jego założenia. Zakres i zadania edukacji określone w „Programie” uwzględniają lokalną rzeczywistość, potrzeby, ale i możliwości nadleśnictwa, w tym finansowe i kadrowe.

2. Podsumowanie działalności edukacyjnej w okresie od 1.01.2007 r. – 31.12.2016 r.

Sformalizowaną działalność edukacyjną w Nadleśnictwie Osie rozpoczęto wraz z wejściem w skład Leśnego Kompleksu Promocyjnego „Bory Tucholskie” w roku 1995.

Pierwszym owocem tej działalności było stworzenie ścieżki edukacyjnej „Zatoki” wraz z niezbędną infrastrukturą w postaci dziewiętnastu tablic tematycznych i zagospodarowaniu punktu widokowego na Zalew Żurski. W minionym dziesięcioleciu ścieżka uległa przebudowie. W roku 2007 dokonano zmiany przekazywanych na niej treści oraz skróceniu przebiegu trasy, tak aby dostosować go do wymogów korzystających z obiektu szkół. Poprawiono także bezpieczeństwo i oznakowanie trasy.

Tematyka ścieżki, biegnącej w malowniczym fragmencie lasów w pobliżu Zalewu Żurskiego, obejmuje zagadnienia typowo leśne. W oparciu o ten obiekt sami pracownicy nadleśnictwa przeprowadzali podczas zajęć terenowych około 1000 osób rocznie. Równie duży wkład w to mieli pracownicy Wdeckiego Parku Krajobrazowego. Chodzi tu zarówno o pomoc przy tworzeniu ścieżki jak i oprowadzanie po niej grup zorganizowanych (około 1000 osób rocznie).

W celu poszerzenia oferty edukacyjnej, a także mając na uwadze położenie siedziby Nadleśnictwa w centrum miejscowości gminnej Osie zdecydowano o przygotowaniu obiektu służącego celom edukacyjnym i rekreacyjnym w tym miejscu. Dzięki środkom zewnętrznym uzyskanych od Urzędu Marszałkowskiego w Toruniu w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego w roku 2012 zrewitalizowano istniejący przy nadleśnictwie park im. Jerzego Kołacza oraz zaadaptowano do celów edukacyjnych byłe ogródki działkowe tworząc Ogród Edukacji Leśnej przy Nadleśnictwie Osie. Obiekt obejmuje ogród dendrologiczny wraz z urządzeniami edukacyjnymi oraz wiatą drewnianą na 50 osób, służąc zarówno grupom zorganizowanym obsługiwanych przez pracowników nadleśnictwa i Wdeckiego Parku Krajobrazowego jak i osobom indywidualnym. Ponadto jest wykorzystywany podczas imprez o charakterze masowym takich jak Lato we Wdeckim Parku Krajobrazowym, Dni Osia czy dożynki gminne. Łącznie, z ogrodu edukacji korzysta ponad 5 tysięcy osób rocznie.

Kolejnym ważnym przedsięwzięciem w zakresie rozbudowy infrastruktury i zwiększenia oferty edukacyjnej nadleśnictwa była budowa Izby Edukacyjnej położonej na Szkółce Osiny w roku 2013. Do celów prowadzenia zajęć przyrodniczych zaadaptowano pomieszczenia w budynku socjalno-biurowym szkółki. Obiekt wyremontowano i wyposażono w niezbędną infrastrukturę biurową i multimedialną.

W całym analizowanym okresie, Nadleśnictwo Osie realizowało tematykę edukacyjną w oparciu o swój autorski „Program Edukacji Społeczeństwa na lata 2007-2016” sporządzony w oparciu o Zarządzenie nr 57/2003 Dyrektora Generalnego LP.

W minionym okresie w zakresie działalności edukacyjnej wspierało wiele instytucji, między innymi Gminny Ośrodek Kultury w Osiu, Wdecki Park Krajobrazowy, Bractwo Czarnej Wody, ochotnicze straże pożarne oraz szkoły z terenu nadleśnictwa.

W tym czasie oprócz edukacji prowadzonej w terenie, Nadleśnictwo Osie wraz z wyżej wymienionymi instytucjami organizowało, bądź współorganizowało wiele przedsięwzięcia o charakterze edukacyjnym, w tym między innymi:

- coroczny „Konkurs Wiedzy Przyrodniczej, Pożarowej i Regionalnej” w Osiu
- coroczny konkurs „Jestem Młodym Ekologiem” w Lipinkach
- coroczny konkurs „Las Szansą na Zdrowie” w Warlubiu
- Lato we Wdeckim Parku Krajobrazowym
- Bieg Szlakiem Leśnych
- Eliminacje konkursu Young People In European Forestes w Nowem
- Święto Lasu z akcją sadzenia drzew
- Obchody Dnia Ziemi
- Akcja Sprzątanie Świata

Dodatkowo pracownicy nadleśnictwa brali udział w wielu pogadankach o tematyce leśnej, a zwłaszcza poruszających sprawy ochrony lasu i ochrony przeciwpożarowej lasów w okolicznych szkołach podstawowych.

Grupy	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Dzieci	b.d.	1205	550	790	2290	2060	2400	1912	2108	
Młodzież	b.d.	640	165	170	434	453	313	984	447	
Dorośli	b.d.	560	587	934	564	465	1159	973	752	
Razem:	-	2405	1302	1984	3288	2979	3872	3869	3307	

Dotychczasową działalność edukacyjną Nadleśnictwa Osie należy ocenić pozytywnie, biorąc pod uwagę pochlebne opinie okolicznych szkół, instytucji i organizacji pozarządowych.

3. Ustalenia (protokół) z I posiedzenia komisji programu edukacji leśnej społeczeństwa w Nadleśnictwie Osie.

Dnia 30.08.2016 roku w siedzibie Nadleśnictwa Osie odbyło się I spotkanie Komisji ds. programu edukacji leśnej społeczeństwa dla Nadleśnictwa Osie.

W skład komisji weszli:

1. Justyna Dominikowska – nauczyciel przyrody w SP Warlubie – członek
2. Honorata Galczewska - przedstawiciel Dyrektora RDLP Toruń - członek
3. Wojciech Kater – nauczyciel przyrody Zespole Szkół w Osiu - członek
4. Józef Malinowski – prezes Bractwa Czarnej Wody - członek
5. Daniel Siewert – dyrektor Wdeckiego Parku Krajobrazowego - członek
6. Dawid Warzyński – przewodniczący, pracownik Służby Leśnej Nadleśnictwa Osie

Na spotkaniu określono następujące założenia do tworzenia planu:

A) Edukację leśną społeczeństwa prowadzi się w oparciu o naturalne walory i bazę edukacyjną:

- duży ruch turystyczny
- niewielkie rozczłonkowanie kompleksów leśnych
- rozbudowaną infrastrukturę turystyczną, w tym bogatą sieć szlaków turystycznych, nordic walking i ścieżek rowerowych
- rezerваты przyrody i wiele innych form ochrony przyrody
- ukształtowanie terenu wraz z Zalewem Żurskim oraz jeziorami Rybno, Radodzierz
- Ogród Edukacji Ekologicznej przy Nadl. Osie
- Izbę Edukacji Leśnej na szkółce w Osinach.
- Leśną Ścieżkę Dydaktyczną „ZATOKI”

Proponuje się utworzenie na terenie nadleśnictwa tzw. „Zielonego Punktu Kontrolnego” dla uprawiających marsze i biegi na orientację stanowiących potencjalnych odbiorców oferty edukacyjnej nadleśnictwa.

B) Parterami nadleśnictwa w edukacji leśnej społeczeństwa powinny być:

- lokalne szkoły podstawowe i gimnazja (1 liceum ogólnokształcące w Nowym n Wisłą, 3 gimnazja (Osie, Warlubie, Nowe), 8 szkół podstawowych (Osie, Brzeziny, Warlubie, Lipinki, Wielki Komórsk, Nowe, Tryl, Rychława)
- Wdecki Park Krajobrazowy oraz Zespół Parków Krajobrazowych Chełmińskiego i Nadwiślańskiego
- Dom Dziecka w Bąkowie
- lokalne samorzady
- organizacje i stowarzyszenia pozarządowe (Bractwo Czarnej Wody, PZW, PZŁ)

C) Oferta edukacyjna nadleśnictwa powinna być ukierunkowana na następujące grupy odbiorców:

- dzieci i młodzież miejscowych szkół
- lokalną społeczność
- dzieci i młodzież wypoczywające na terenie nadleśnictwa
- studentów
- dorosłych turystów indywidualnych
- obserwujący profile nadleśnictwa na portalach społecznościowych
- obserwujących stronę internetową nadleśnictwa
- korzystających z innych funkcji lasów np. zbieraczy płodów runa leśnego

D) W działalności edukacyjnej nadleśnictwa należy wykorzystywać istniejące wydawnictwa o charakterze informacyjnym, w tym:

- Folder o Nadleśnictwie Osie
- Mapę Leśnego Kompleksu Promocyjnego „Bory Tucholskie”
- Wydawnictwa albumowe

Planuje się wydać w formie książkowej historię Nadleśnictwa Osie która została opracowana staraniem nadleśnictwa w 2014 r.

E) Zadania związane z prowadzeniem edukacji leśnej społeczeństwa Nadleśnictwo Osie pokryje ze środków własnych. Na potrzeby ewentualnej budowy kolejnych obiektów oraz na realizację dużych projektów edukacyjnych planuje się pozyskanie dofinansowania z Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz ewentualnych innych źródeł.

F) W edukację leśną społeczeństwa zaangażowany jest pracownik Służby Leśnej zajmujący się ponadto ochroną lasu i lasami nadzorowanymi oraz leśniczowie:

- leśnictwa Osiny – w zakresie obsługi edukacyjnej szkół z terenu obrębu Warlubie oraz innych odwiedzający powierzchnię dydaktyczną na Szkółce Leśnej i Izbę Edukacji Leśnej w Osinach,
- leśnictwa Osie na terenie którego położona jest ścieżka dydaktyczna „Zatoki”.
- Ponadto stale zaangażowani są leśniczowie, którzy mają w zasięgu swoich leśnictw szkoły podstawowe i gimnazja lub interesujące z punktu widzenia edukacji leśnej formy ochrony przyrody.
- Incydentalnie edukację leśną prowadzić będzie nadleśniczy, jego zastępca oraz inni wskazani przez kierownictwo pracownicy.

W celu bieżącej analizy, jak również lepszego przygotowania przyszłej oferty edukacyjnej należy na bieżąco prowadzić planowanie oraz sprawozdawczość w sposób określony w Zarządzeniu Dyrektora Generalnego LP nr 57/2003.

Ustalenia (protokół) z II posiedzenia komisji programu edukacji leśnej społeczeństwa w Nadleśnictwie Osie.

Dnia 30.08.2016 roku w siedzibie Nadleśnictwa Osie odbyło się I spotkanie Komisji ds. programu edukacji leśnej społeczeństwa dla Nadleśnictwa Osie.

W skład komisji weszli:

1. Justyna Dominikowska – nauczyciel przyrody w SP Warlubie – członek
2. Honorata Galczewska - przedstawiciel Dyrektora RDLP Toruń – członek
3. Wojciech Kater – nauczyciel przyrody Zespole Szkół w Osiu - członek
4. Józef Malinowski – prezes Bractwa Czarnej Wody - członek
5. Daniel Siewert – dyrektor Wdeckiego Parku Krajobrazowego - członek
6. Dawid Warzyński – przewodniczący, pracownik Służby Leśnej Nadleśnictwa Osie

Członkowie komisji zgłosili następujące propozycje:

1. Zmianę trasy Leśnej Ścieżki Dydaktycznej „Zatoki” tak, aby obejmowała ona punkt widokowy na Zalew Żurski.
2. Zaprojektować drugą ścieżkę dydaktyczną rozpoczynającą się w miejscowości Tleń i biegnącą najciekawszymi krajobrazowo drzewostanami nad brzegiem Zalewu Żurskiego.
3. Zmodyfikować formułę konkursów gimnazjalnych (w Warlubiu i Osiu) , a w celu zachęcenia do udziału zaproponowano wprowadzenia nagród dla zwycięskich szkół.
4. Przeprowadzić warsztaty fotograficzne lub malarskie.
5. Wytyczyć trasy (szlaki) do rezerwatów przyrody i wyposażyć je w infrastrukturę edukacyjną (działania na terenie rezerwatów w uzgodnieniu z RDOŚ w Bydgoszczy).
6. Założyć tzw. „Zielony Punkt Kontrolny” dla potrzeb imprez na orientację.

Na spotkaniu zaakceptowano projekt programu edukacji leśnej dla Nadleśnictwa Osie na lata 2017-2026 wraz z zaproponowanymi uwagami.

7. Charakterystyka naturalnych walorów edukacyjnych nadleśnictwa.

Położenie w południowej części dużego kompleksu leśnego – Borów Tucholskich jak również przepływająca tędy rzeka Wda wraz z Zalewem Żurskim i kilkoma jeziorami sprawiają, że tereny objęte zasięgiem terytorialnym Nadleśnictwa Osie są łatwymi do prowadzenia edukacji leśnej społeczeństwa z kilku względów:

- duża lesistość terenu wynosząca około 70 %
- 8 szkół podstawowych, 3 gimnazja i jedna szkoła średnia skupiające razem około 3200 dzieci i młodzieży – głównych odbiorców oferty edukacyjnej nadleśnictwa
- duży ruch turystyczny wynikający z położenia nadleśnictwa przyciągający rocznie ponad 10000 osób – drugich co do ważności potencjalnych odbiorców oferty edukacyjnej nadleśnictwa
- niewielkie rozczłonkowanie kompleksów leśnych
- dostępność lasów dodatkowo poprawiona poprzez istniejącą sieć dróg leśnych udostępnionych dla ruchu turystycznego łączących się w logiczny ciąg
- istniejące miejsca postoju pojazdów (52) zlokalizowane wokół najatrakcyjniejszych turystycznie fragmentów nadleśnictwa
- miejsca biwakowania: nad Zalewem Żurskim,
- Ogród Edukacji Ekologicznej przy Nadl. Osie
- Izba Edukacji Leśnej na szkółce w Osinach
- Leśna Ścieżkę Dydaktyczną „ZATOKI”

Ponadto wielką zaletą nadleśnictwa jest bogactwo przyrodnicze, którego najcenniejsze fragmenty objęte są różnymi formami ochrony prawnej. Na terenie Nadleśnictwa Osie istnieją następujące formy ochrony przyrody:

1. Sześć rezerwatów przyrody w tym:

- „Brzęki im. Z. Czubińskiego” – leśny, chroniący las grądowy z największym na Pomorzu stanowiskiem naturalnym jarzębu brekinii o powierzchni 102.21 ha
- „Dury” – rez. ścisły florystyczny, torfowiskowy o pow. 12.59 ha
- „Jez. Miedzno” – faunistyczny, ornitologiczny o pow. 88.52 ha
- „Łyse” – rez. częściowy, torfowiskowy o pow. 20,26 ha

- „Kuźnica” – rez. florystyczny, bór bagienny na pow. 7,72 ha
 - „Osiny” – rez. ściśły o pow. 21,91 ha – zarastające jezioro.
2. Kilkadziesiąt pomników przyrody (głównie pojedyncze drzewa i grupy drzew)
 3. Wdecki Park Krajobrazowy obejmujący swym zasięgiem 6600 ha lasów nadleśnictwa

Wyżej wymienione obiekty są już wykorzystywane w dotychczasowej działalności edukacyjnej nadleśnictwa.. Sama lokalizacja ścieżki edukacyjnej w pobliżu dużej wsi Osie oraz wytyczenie trasy jej przebiegu nad Zalewem Żurskim jest tego dowodem. Nadleśnictwo korzysta i będzie korzystało nadal z okazji do podnoszenia świadomości leśnej wśród lokalnej społeczności w tym przede wszystkim dzieci i młodzieży. Należy przy tym zauważyć, że poziom wiedzy leśnej u miejscowej ludności jest wysoki i oferta edukacyjna powinna brać pod uwagę tę cechę i różnić się od oferty kierowanej do turystów z zewnątrz.

Osoby (turyści) odwiedzające lasy zwłaszcza w okolicy miejscowości wczasowej Tleń oraz wokół jezior Radodzież, Łąkosz i Rybno to głównie przybysze z wielkich miast, u których poziom „świadomości” leśnej jest niewystarczający. Celem nadleśnictwa powinno być takie usytuowanie obiektów edukacyjnych aby umożliwić bierną edukację leśną tych dorosłych osób, które wypoczywają w sposób indywidualny, niezorganizowany.

Inną okazją do prowadzenia działalności edukacyjnej są istniejące na terenie nadleśnictwa ośrodki wczasowe i kolonijne dla młodzieży. Tutaj można i należy wychodzić z ofertą do wychowawców i kierownictwa tychże ośrodków, co już udało się w przypadku ośrodków Evita i Perła w Tleniu.

8. Obiekty edukacji leśnej Nadleśnictwa Osie.

- a. **Ogród Edukacji Ekologicznej** przy siedzibie nadleśnictwa w Osiu powstał w latach 2012-2013 w odpowiedzi na oczekiwania miejscowych szkół oraz samorządu. Korzystając z faktu, że siedziba Nadleśnictwa Osie położona jest wraz z otaczającymi gruntami w centrum dużej wsi, leśnicy postanowili wykorzystać pozostałości parku do utworzenia ogrodu dendrologicznego. Na terenie ogrodu posadzono ponad sto różnych gatunków drzew i krzewów a jego atrakcyjność podnoszą stylowe ławki i oświetlenie. Dodatkowo, dla chcących samodzielnie wzbogacać swą wiedzę przyrodniczą zamontowano osiem urządzeń edukacyjnych. Ogród zdążył się już wpisać w krajobraz miejscowości Osie i jest chętnie wykorzystywany przez mieszkańców oraz licznie odwiedzających nasze strony turystów.
- b. **Leśna sala dydaktyczna na terenie Szkołki Leśnej w Osinach.** Wiele grup korzystających z oferty edukacyjnej nadleśnictwa jest zainteresowanych lekcjami na szkółce leśnej. W celu wzbogacenia oferty edukacyjnej szkołki leśnej w Osinach, nad malowniczym jeziorem Radodzierz z pomieszczeń budynku administracyjnego wygospodarowano salę edukacyjną. Ten w pełni wyposażony obiekt jest w stanie przyjąć 30 osobową grupę słuchaczy o każdej porze roku. Dodatkowo salę wyposażono w urządzenia wystawiennicze, dzięki którym prezentować można prace laureatów konkursów plastycznych i fotograficznych.
- c. **Izba leśna** – w tym celu wykorzystuje się świetlicę w budynku biura nadleśnictwa. Sala wyposażona jest w sprzęt audio – wizualny: telewizor, rzutnik folii i przeźroczy, magnetowid, wieżę stereo, klimatyzację. Ponadto stałą ekspozycją są profile glebowe lokalnych zbiorowisk leśnych, plansze tematyczne z zakresu gospodarki leśnej oraz biblioteczka..
- d. **Ścieżka edukacyjna** – Leśna Ścieżka Dydaktyczna „ZATOKI”. Położona ok. 1 km od miejscowości Osie. Wyposażona w parking utwardzony, utwardzoną drogę dojazdową od trasy Osie – Tleń (200 m) Ścieżka obejmuje następujące zagadnienia gospodarki leśnej faktycznie występujące w terenie:
 - Biologiczno – mechaniczna oczyszczalnia ścieków
 - Siedliska wilgotne
 - Żywicowanie
 - Łęg źródłiskowy
 - Turystyka w lasach
 - Ochrona przeciwpożarowa
 - Ochrona lasu

- Siedlisko wilgotne – ols
- Mała retencja w lasach
- Ochrona upraw przed zwierzyną

Ścieżkę odwiedza rocznie przeciętnie 1000 osób w grupach zorganizowanych i około 500 turystów indywidualnych. W roku 2008 przeprowadzono renowację tablic i stojaków oraz skrócono trasę dostosowując ją do potrzeb miejscowych szkół.

- e. **Dwie „zielone klasy”** na trasie ścieżki edukacyjnej. Pojemność każdej z nich wynosi około 20 i 40 dzieci. Dodatkowo jedna klasa wyposażona jest w zadasznienia, utwardzony plac i miejsce na ognisko wraz z przyłączem elektrycznym.
- f. **Powierzchnie dydaktyczne** – trzy istniejące, służą głównie edukacji leśników oraz studentów leśnictwa i pokrewnych kierunków przyrodniczych, obejmują zagadnienia:
 - zalesianie gruntów porolnych - Leśnictwo Zajęczy Kąt oddz. 330A
 - przebudowa drzewostanów – Leśnictwo Zajęczy Kąt oddz. 310 h
 - zespoły roślinne na przykładzie Rezerwatu „Brzęki” – Leśnictwo Orli Dwór
- g. **Inne obiekty:**
 - i. Glebowa Powierzchnia Wzorcowa – pomoc dla studentów leśnictwa i pokrewnych kierunków, miejsce badań naukowych.
 - ii. Szkołka Zespólna Osiny – uczniowie okolicznych szkół podstawowych, gimnazjów, studenci

9. Obiekty edukacji przyrodniczej innych podmiotów znajdujące się na terenie Nadleśnictwa Osie.

1. Wdecki Park Krajobrazowy z siedzibą w Osiu posiada oprócz użytkowanej wspólnie z nadleśnictwem ścieżki dydaktycznej Zatoki posiada Izbę edukacyjną na piętrze budynku – siedziby. Sala wyposażona jest prócz sprzętu audiowizualnego, w wiele eksponatów wypreparowanych zwierząt występujących na terenie nadleśnictwa. Są to również gatunki rzadkie i chronione, stanowiące wyjątkową wartość poznawczą i edukacyjną. Ponadto na wyposażenie izby składają się liczne filmy przyrodnicze na kasetach wideo jak również wiele plansz dydaktycznych.
Zaplecze edukacyjne, w połączeniu z wykształconą kadrą legitymującą się wykształceniem leśnym odciąża pracowników Nadleśnictwa Osie w prowadzeniu edukacji przyrodniczo - leśnej. Z praktyki wynika, że około 60% grup zorganizowanych odwiedzających głównie ścieżkę „Zatoki”

oprowadzanych jest przez pracowników WPK. Nadleśnictwo wspiera działalność parku głównie od strony technicznej tj. poprzez konserwację tablic, porządkowaniem terenu itp.

2. Park dendrologiczny przy szkole podstawowej w Brzezinach. Utworzony w roku 1988 przez nauczyciela przyrody. W ogrodzie rośnie kilkadziesiąt okazów drzew i krzewów leśnych, głównie iglastych. Są to przedstawiciele przyrody europejskiej jak również azjatyckiej i amerykańskiej. Dotychczas nadleśnictwo nie korzystało z tego obiektu do celów edukacyjnych, niemniej służyło pomocą merytoryczną w zakresie ochrony drzew i dostaw materiału sadzeniowego.
3. Wiata Kajakowa i pole biwakowe w Żurze. W 2006 roku została przekazana Bractwu Czarnej Wody, które przy wsparciu nadleśnictwa dokonało niezbędnych remontów i porządkowania terenu. Obiekt ze względu na położenie na skraju lasu może stanowić punkt edukacyjny Nadleśnictwa na tworzonym właśnie szlaku wodnym Wdy. We wnętrzu jest możliwość organizowania pogadanek, wystaw i innego rodzaju spotkań o charakterze edukacyjnym.

10. Partnerzy Nadleśnictwa Osie w edukacji leśnej społeczeństwa.

Najpoważniejszym partnerem nadleśnictwa w prowadzeniu edukacji leśnej społeczeństwa jest Wdecki Park Krajobrazowy. Realizując swą działalność statutową WPK chronić powinien krajobraz również poprzez podnoszenie świadomości przyrodniczej społeczeństwa. Najłatwiej oczywiście dotrzeć jest do szkół i pracownicy Parku czynią to dobrze. Zadaniem nadleśnictwa korzystającego z obecności na swym terenie tego typu instytucji jest wspieranie jej merytorycznie oraz rzeczowo poprzez współorganizację konkursów plastycznych, fotograficznych, udostępnianie miejsca na ekspozycje pokonkursowe, sponsorowanie nagród itp.

Drugim pod względem ważności partnerem są miejscowe szkoły: podstawowe i gimnazja. Faktycznie, partnerem w edukacji są w zasadzie nauczyciele przedmiotów przyrodniczych i dyrekcja szkół, bowiem dzieci i młodzież są przecież jej głównymi odbiorcami.

Na tym polu współpraca układa się również dobrze, chociaż nauczyciele orientujący się najlepiej w „zapotrzebowaniu” uczniów na konkretne leśne tematy powinni jeszcze odważniej wychodzić z tymi potrzebami do nadleśnictwa. W związku z tym planuje się cykliczne spotkania z gronem pedagogicznym zajmującym się nauką przyrody i ewentualnie sztuki, celem wypracowania wspólnych metod edukacji leśnej dzieci i młodzieży. Dotychczas leśnicy wybierali się do szkół rozwożąc karmę dla ptaków oraz wiosną, na początku sezonu pożarowego. W obu przypadkach są to pogadanki tematyczne spotykające się z

wielkim zainteresowaniem szczególnie młodszych słuchaczy. Takie żywe spotkanie z leśnikiem „mundurowym” w klasie pozostaje na długo w pamięci, a gdyby jeszcze to spotkanie odbyło się w terenie, nie koniecznie na ścieżce dydaktycznej, to efekt byłby zapewne jeszcze większy.

Następnym partnerem Nadleśnictwo Osie jest Gminny Ośrodek Kultury w Osiu. Współpraca dotychczasowa polegała głównie na współorganizacji dwóch konkursów:

- „Bory Tucholskie w Oczach Dziecka” – z inicjatywy GOK
- „Międzygimnazjalny Konkurs Wiedzy Przyrodniczej, Regionalnej i Pożarniczej” – z inicjatywy nadleśnictwa

Jest to zarazem jedyna forma współpracy z samorządem lokalnym na niwie edukacji leśnej. Być może w przyszłości pozostałe gminy z terenu nadleśnictwa wyrażą chęć rozszerzenia takiej współpracy.

Potencjalnym partnerem w prowadzeniu działalności edukacyjnej jest również powstałe w 2001 roku Bractwo Czarnej Wody. Jest to partner cenny z powodu zrzeszania w swych kręgach pracowników nadleśnictwa, nauczycieli i działaczy samorządowych co daje możliwość kontaktu i łatwej wymiany uwag i pomysłów. Poza tym Bractwo, jako organizacja pozarządowa ma większe niż nadleśnictwo możliwości pozyskiwania różnego rodzaju dotacji. Jest to wreszcie cenny organ opiniotwórczy dla wszelkiego rodzaju projektów edukacyjnych.

Nadleśnictwo Osie może również liczyć na współpracę z lokalnymi mediami, głównie regionalną prasą: Gazetę Pomorską, Tygodnikiem Tucholskim, Czasem Świecia i Expressem Świeckim. Możliwy jest również kontakt z Radiem Pomorza i Kujaw w Bydgoszczy i Telewizją Polską S.A. Oddział w Bydgoszczy.

11. Wydawnictwa edukacyjne o Nadleśnictwie Osie

Wydawnictwa własne nadleśnictwa:

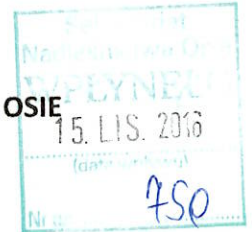
1. „Leśna Ścieżka Dydaktyczna ZATOKI” 2006 r. – opis ścieżki wraz z komentarzem i mapką.
2. LKP „Bory Tucholskie” Nadleśnictwo Osie – ulotka A4 z roku 1997, opis walorów nadleśnictwa wraz z tłumaczeniem na język angielski i niemiecki – praca zbiorowa.
3. Folder o Nadleśnictwie Osie – 2010 r. (aktualizacja 2015 r.)
4. Planuje się wydać w formie książkowej historię Nadleśnictwa Osie która została opracowana staraniem nadleśnictwa w 2014 r.

Wydawnictwa inne:

1. Mapa Wdeckiego Parku Krajobrazowego – aktualizowana na bieżąco – szczegółowy obraz prawie całego Nadleśnictwa Osie (części wchodzącej w teren WPK) wraz z częścią opisową autoryzowaną przez nadleśnictwo. – S.Łysek, S.Rajnik
2. 10 Wrót do Leśnego Królestwa – przewodnik po LKP – 2001 r.
3. Folder zbiorczy nt. LKP „Bory Tucholskie” dodruk z 2002 r. i wcześniejsze
4. Osobliwości Przyrodnicze Wdeckiego PK
5. Szata Leśna WPK – dr M. Boiński – 1999 r.
6. Rezerwat Przyrody „Brzęki” monografia autorstwa dr M. Bońskiego
7. Przewodnik turystyczny po terenach nad Wdą 2006 r. – Bractwo Czarnej Wody i Gmina Osie
8. Album Leśny Kompleks Promocyjny „Bory Tucholskie” – 2015 r.

ZG-3 + 2
Ser. 15. 11. 16

**Opinia na temat „Programu edukacji leśnej społeczeństwa w Nadleśnictwie OSIE
na lata 2017-2026”**

DR.7161.70.2016

Przedłożony do zatwierdzenia dokument pt. „Programu edukacji leśnej społeczeństwa w Nadleśnictwie OSIE na lata 2017-2026” został opracowany w Nadleśnictwie OSIE przy udziale (społeczno-leśnej) Komisji Programu powołanej przez nadleśniczego, zgodnie z obowiązującymi w tym zakresie wytycznymi, zawartymi w Zarządzeniu nr 57 Dyrektora Generalnego LP z 9 maja 2003 r.

Nadleśnictwo OSIE prowadzi działalność edukacyjną skierowaną przede wszystkim do społeczeństwa zamieszkującego obszar w granicach zasięgu administracyjnego jednostki oraz dla turystów odwiedzających region Borów Tucholskich w okresie wakacyjno-urlopowym. Łączna, średnioroczna frekwencja w różnych formach edukacji oscyluje w ostatnich latach w granicach nawet 3-4 tys. osób.

Edukacją leśną w nadleśnictwie zajmuje się bezpośrednio, jak również w charakterze koordynatora tej działalności, specjalista Służby Leśnej ds. ochrony lasu i lasów nadzorowanych. W działalność edukacyjną angażują się, w razie potrzeby, również inni pracownicy nadleśnictwa, w tym leśniczowie.

Nadleśnictwo OSIE uczestniczy w wielu lokalnych wydarzeniach edukacyjnych (konkursach, festynach, akcjach), jak również współpracuje z różnymi podmiotami na niwie szeroko rozumianej edukacji ekologicznej społeczeństwa. W działalności edukacyjnej wykorzystywane są różne obiekty własne, w tym: Ogród Edukacji Ekologicznej przy siedzibie nadleśnictwa, leśna ścieżka dydaktyczna „Zatoki”, izba edukacyjna na terenie szkółki leśnej „Osiny” oraz kilka leśnych powierzchni dydaktycznych.

Przedłożony „Program edukacji leśnej społeczeństwa w Nadleśnictwie OSIE na lata 2017-2016” – pod względem merytorycznym i formalnym – opiniuje pozytywnie. Uwzględni on w szerokim zakresie sytuację kadrową, ekonomiczną i społeczną nadleśnictwa oraz wynikające stąd potrzeby budowania i utrzymywania dobrych relacji ze społeczeństwem, jak również planowania i prowadzenia działań profilaktycznych o znaczeniu informacyjnym, edukacyjnym i wychowawczym.

Główny Specjalista Służby Leśnej
- kierownik Zespołu ds. Komunikacji Społecznej

T. Chrz

Tadeusz Chrzanowski

Toruń, 10 listopada 2016 r.

DR. 10. 11. 2016
DIREKTOR
Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych
w Toruniu

inż. Janusz Kaczmarek